

Mètode general

**Proposta de modificació parcial de redactat
presentada per l'Àmbit Pedagògic**

Novembre de 1998

escoltes
catalans

Sumari

El Mètode	4
- Què és un mètode	4
- Característiques generals del mètode escolta	6
Metodologia de l'escoltisme a escoltes catalans	8
- Aprendre mentre fem: la pedagogia de l'acció	8
Què és la pedagogia de l'acció	8
Com funciona la pedagogia de l'acció	11
Com dur a terme la pedagogia de l'acció	14
- El compromís	15
Introducció al concepte de compromís a l'escoltisme	15
Com ha de ser l'acte del compromís	16
- Les etapes	18
Etapa educativa	18
Cicles de transmissió	19
Edats de les etapes educatives	19
- Relació associació-agrupament-unitat	21
- Els marcs social i natural	23
El marc social	23
El marc natural	24
- El paper del cap	25
- La unitat	27
- Les activitats	30
- Ambientació i motivació	32
- Tradicions	35
- Abillament	37

© Escoltes Catalans, 1999

Edita: Àrea de Comunicació
d'Escoltes Catalans

Disseny de la col·lecció:
faino comunicació

Impressió:
N.B. Comunicació, s.c.c.l.

Dip. Leg.: B-

Abril de 1999

document/15

Mètode general

El mètode

Què és un mètode?

La tasca educativa d'EC no es defineix només a partir dels principis de l'Associació i dels seus objectius educatius, sinó que la metodologia utilitzada també és una característica definitòria important.

Un mètode és el camí a seguir per arribar a uns fins. Això implica una direcció concreta, és a dir un punt de partida i un altre d'arribada, però també una certa ordenació i planificació dels passos. Per tant, cal tenir presents els objectius que volem aconseguir, els recursos de què disposem, les característiques dels infants i joves, l'estat del grup, l'entorn social, el temps de què disposem... Totes aquestes variables fan que el mètode mai pugui ser definitiu sinó que s'hagi d'adaptar a aquesta realitat canviant. El mètode s'ha de criticar i revisar contínuament perquè mantingui la seva validesa. L'escoltisme és conscient d'això i es veu obligat a perfeccionar i adequar els seus mètodes al temps present.

Durant el procés de creixement i desenvolupament l'individu passa per una sèrie d'estats que es caracteritzen per unes necessitats i uns interessos comuns i per l'adquisició d'unes qualitats i habilitats determinades. Quan escollim i elaborem un mètode pedagògic hem de tenir molt clar que ho hem de fer en funció al nen/a, adolescent o jove a qui va dirigit i, aquelles fites

i objectius que creiem necessaris en l'educació dels infants i joves en un ambient de llibertat, que principalment són:

Conscienciació del que l'envolta, d'ell/a mateix/a, dels altres, de les relacions i fets que es donen amb l'entorn, del seu país.

Adquisició d'uns coneixements a partir de l'observació, del neguit de saber, descobrir i tenir més informació, de comprovar i criticar la informació que es té, d'analitzar i treure'n una síntesi, una conclusió i nous coneixements a partir del raonament i l'elaboració del pensament.

Acció que ve definida pel reflex de la persona: del seu caràcter i personalitat, del treball conjunt i l'acció col·lectiva, però no només amb això, sinó de la donació i entrega d'una tasca o servei a la societat.

Característiques generals del mètode escolta

Primer de tot, cal remarcar que pertanyem a un moviment que té dos referents mundials: l'escoltisme i el guiatge. Quan parlem del mètode escolta ens estarem referint a aquest doble referent. El mètode escolta és definit al document Principis Fonamentals de l'Escoltisme, de l'Organització Mundial del Moviment Escolta, com «un sistema d'autoformació progressiva» mitjançant:

* **Una promesa i una llei:** a través d'una promesa i la llei un jove pren per pròpia voluntat, un compromís personal sobre un codi de comportament, donat i acceptat, davant d'un grup de companys; la responsabilitat de ser fidel a la paraula donada. La permanent identificació amb aquests valors ètics i l'esforç continu per aconseguir aquests ideals fins al màxim de les seves possibilitats ("vull millorar") són, per tant, l'instrument més poderós en el desenvolupament de la gent jove (veure l'apartat "el compromís").

* **Aprendre mentre fem:** es basa en la idea d'aprendre per l'observació, l'experimentació i l'activitat personal. Un programa que no es basi en aquests tres punts de la pedagogia activa no es pot considerar un programa escolta (veure l'apartat "Aprendre fent: la pedagogia de l'acció").

* **Pertinença a petits grups:** en un grup de companys poc nombrós les relacions són més directes i sòlides, l'infant o jove s'identifica fàcilment amb el grup on tothom hi té un paper concret. El treball en petits grups ofereix als joves l'oportunitat de descobrir i acceptar progressivament la idea de responsabilitat i els ensenya a ser autònoms. Aquest fet facilita el desenvolupament del caràcter dels infants i joves i els permet adquirir aptituds, autoconfiança, seguretat i capacitat per a la cooperació i el lideratge. Un exemple de grup reduït poden ser les patrulles (veure l'apartat "la unitat").

* **Programes progressius i estimulants d'activitats variades basades en els interessos dels participants:**

tenir això en compte és important per assegurar l'èxit. Per assegurar que el programa acompleixi els seus objectius educatius cal incloure tres tipus d'activitats: els jocs, les habilitats útils i els serveis a la comunitat; i desenvolupar-lo majoritàriament en un medi exterior en contacte amb la natura. Des dels inicis de l'escoltisme la natura i la vida a l'aire lliure han estat considerades com el medi ideal per a les activitats escoltes, per al desenvolupament físic, intel·lectual i social. El fet de compartir riscos i reptes, i l'esforç col·lectiu per a la satisfacció de les necessitats vitals, crea un poderós vincle amb els membres del grup. Això els permet comprendre plenament el significat i la importància de la vida en societat.

Sempre que sigui possible les activitats escoltes han de tenir lloc a l'aire lliure, en contacte amb la natura, ja que ens proporciona el medi ideal per al desenvolupament harmoniós i integral dels joves.

Metodologia de l'escoltisme a escoltes catalans

Aprendre mentre fem: la pedagogia de l'acció

Què és la pedagogia de l'acció

En el nostre paper d'educadors i educadores és fonamental que reflexionem molt detingudament sobre quins són aquells supòsits (quina és la nostra concepció sobre l'aprenentatge, sobre el paper dels i les educadores, etc.) dels quals partim a l'hora de planificar i programar les nostres intervencions educatives, ja sigui al cau, en unes colònies, a les sortides, etc.

Definir les nostres opcions davant el fet educatiu, i de l'educació en el temps de lleure en concret, és una tasca complexa i difícil, però alhora necessària per tal de ser coherents amb les nostres finalitats educatives. És per aquest motiu que desenvoluparem a continuació els trets principals d'allò que concebem com la pedagogia de l'acció.

La pedagogia de l'acció, en definitiva, pretén donar un impuls als plantejaments educatius dels agrupaments i a la proposta pedagògica d'Escoltes Catalans. Els seus objectius són:

- Clarificar i subratllar les finalitats educatives.

- Oferir un marc estructural per als programes dels agrupaments i unitats.
- Servir de base per a un document sobre metodologia de l'escoltisme.
- Servir de base per al desenvolupament dels manuals de cada etapa (posteriors als mètodes respectius i on es donen recursos pràctics).

Les bases sobre les quals es fonamenta la pedagogia de l'acció parteixen de la necessitat de concebre els educands (els infants i adolescents) com uns subjectes actius en el seu procés de desenvolupament individual i col·lectiu: l'infant no assimila simplement aquells coneixements (intel·lectuals, habilitats, valors...) que han estat transmesos pels educadors i les educadores sinó que reestructura o reinventa el que fa a partir i mitjançant l'acció.

És a dir, l'infant no esdevé solidari perquè els caps li ho diguem ni perquè es tracti el tema en una xerrada. Esdevindrà solidari, i assumirà la solidaritat com una actitud, a mesura que visqui i practiqui la solidaritat. Aquest pont és d'una importància cabdal en la metodologia escolta.

Aquesta perspectiva pretén trencar aquella imatge dels educands com a recipients que a poc a poc s'omple dels coneixements que reben dels diferents agents educadors i canviar-la per una altra en la qual els educands són veritables constructors actius del seu aprenentatge. Per tant, pren rellevància el concepte d'autoformació. Mitjançant el compromís, i també per altres mitjans, l'infant assumeix de manera progressiva la responsabilitat en el propi procés educatiu.

D'una manera voluntària, accepta esforçar-se per millorar a nivell personal i per contribuir a la millora del grup i de la comunitat.

Aquest canvi de percepció suposa una transformació significativa sobre quin ha de ser el paper dels educadors i les educadores, ja que els seus esforços no s'han de centrar tant en la transmissió de coneixements sinó en facilitar el seu descobriment. No serveix transmetre als infants el resultat de les experiències ni fer-les enlloc seu davant d'ells, ja que d'aquesta forma es perd el valor formatiu de l'acció pròpia. L'acció és el mitjà i l'instrument de coneixement, sense oblidar que en tot moment cal partir dels interessos i necessitats dels infants.

Un altre aspecte a considerar és la necessitat de cercar aquells dinamismes que ens permetin, des de la funció educadora, canalitzar i aplicar els plantejaments assenyalats anteriorment i, per tant, configurar una base metodològica. És a partir d'aquesta constatació que s'origina la idea del projecte en les intervencions educatives en el temps lliure, fonamentada en les següents consideracions:

- La constatació de la realitat dels grups d'infants i adolescents en situacions informals i de la vida quotidiana, en la qual s'hi poden observar mecanismes de participació i acció en la col·lectivitat que cal tenir presents. No oblidem que els nois i noies necessiten marcs de relació que els permetin el seu propi desenvolupament personal i col·lectiu.
- Les potencialitats que l'organització i realització de projectes permeten desenvolupar en referència a la implicació en la vida en col·lectivitat, l'aprenentatge de l'autogestió, i el fet de poder dur a terme els interessos propis individuals o de la col·lectivitat.

Així doncs, els projectes en petits grups o en el marc de la col·lectivitat permeten crear marcs d'acció idonis per als nois i noies on les finalitats principals es centrin en:

- La maduració personal en el marc de la col·lectivitat, que permet a cada individu seguir el seu propi ritme de creixement i la seva orientació.
- La implicació i el compromís de l'infant i adolescent en assolir els interessos individuals i de la col·lectivitat, així com també arrelar-se col·lectivament a la seva realitat social.

Com funciona la pedagogia de l'acció

L'esquema és molt senzill:

0. Elecció i planificació dels objectius.
1. Selecció de l'acció.
2. Preparació.
3. Realització.
4. Valoració.

1. Selecció de l'acció

Es tracta d'escollir de manera conjunta, entre tota la unitat, una acció concreta per dur a terme, que ha de representar un repte en la seva essència. El repte pot consistir en la complexitat de l'organització, en la innovació, en la realització d'un servei...

Seleccionar l'acció és un primer pas que pot ser difícil, especialment si hi ha una certa dificultat en motivar els nois/es

de la unitat. Els caps o coordinadors han de deixar ben clar en aquest aspecte que en l'escoltisme "s'aprèn mentre es fa", i que és imprescindible l'esforç.

2. Preparació

Un cop seleccionat el projecte cal desgranar els petits passos que hauran de fer, preveure les dates, el possible material i el pressupost, quins grups de treball cal fer, quines responsabilitats cal repartir...

Aquest procés s'ha de fer amb la unitat, i no només en l'equip de caps, fins i tot amb els Follets. Evidentment, el paper del cap i el tipus d'acció seran diferents en cada etapa.

En aquesta fase cal repartir-se les tasques i responsabilitats, ja sigui en grups o fins i tot individus. És recomanable que el gruix de l'activitat es prepari en grups de treball però que també hi hagi responsables d'algunes àrees concretes (material, publicitat, caixa, cartellera, horaris...) que hagin de dur-se a terme entre setmana i/o fora del cau.

L'autoformació pren una importància principal en aquesta etapa, i cal que es vetlli per l'esforç de cadascú. Sense un esforç i participació de cada noi/a, encara que l'activitat tingui un gran èxit no el sentiran com a seu.

3. Realització

És el dia (o dies) en què l'acció es realitza. És més que probable que l'activitat no surti tan rodona com voldríem; hi haurà imprevistos, errades i alguns nervis. Això és normal i, fins a un cert punt, bo. S'aprèn mentre es fa, tant del que surt bé com del

que surt malament. És important, però, deixar un bon regust amb frases com "ha valgut la pena" o "malgrat algunes dificultats la valoració és positiva": sempre cal partir d'un reforç positiu. El que pretenem és que el record de l'acció sigui el d'un gran esforç gratificant i útil, amb algunes petites dificultats anecdotàries.

No és bo que els caps treguin les castanyes del foc al darrer moment però sí que és convenient, amb mà esquerra, evitar que un petit imprevist malbarati l'esforç de molt de temps i desvirtui l'acció.

4. Valoració

Cal partir dels aspectes positius. També cal ser realista i no caure en el pur cofoisme, és clar. Cal donar la màxima importància a la preparació de l'acció, ja que s'ha dut a terme durant un llarg període de temps i, a més, quan la preparació ha estat bona l'acció surt bé.

No és convenient valorar l'acció només per la seva realització ja que aquesta està condicionada per molts factors (clima, assistents...). El principal és revisar les responsabilitats de cada persona o equip i criticar, de manera constructiva, els qui no se n'hagin sortit. Recordem que hi ha moltes maneres de "no sortir-se'n", que no deixa de ser una forma de dir "no sé afrontar les responsabilitats".

La valoració ha de deixar constància que l'acció ha estat positiva i ha d'oferir un espai de temps perquè sorgeixin noves idees per a noves accions, potser d'un caire diferent o potser més ambicioses.

Com dur a terme la Pedagogia de l'acció

Cal la col·laboració i la iniciativa dels caps d'unitat, és a dir, dels educadors. Educar no és aplicar els mètodes i els recursos com un mestre que segueix el llibre de text. Educar és innovar, ser emprenedor, buscar noves idees, mostrar iniciativa...

Per això, és necessari que totes les unitats tinguin present que les seves experiències seran útils a les altres unitats i que hem de donar-les a conèixer, principalment a través de les branques (on no només cal parlar dels "problemes"), però també redactant una fitxa sobre l'activitat, o un article a la revista de l'Associació...

Seria interessant que les accions que es duiguin a terme siguin majoritàriament relatives al centre d'interès associatiu que hi pugui haver per a aquell curs.

Això facilitaria que diversos agrupaments poguessin dur a terme una acció conjunta, o que es disposés dels recursos que s'oferissin des dels equips de l'Associació, i fins i tot que l'intercanvi a les branques i les vegueries fos més ric i profitós.

El compromís

Introducció al concepte de compromís dins l'escoltisme

El compromís és un acte exclusivament humà. Només les persones es poden comprometre, ja que el veritable compromís és un acte racional, conscient i lliure.

Un compromís és un acte que algú fa lliurement, tant sigui interiorment (per a ell mateix) com exteriorment (a una altra persona o a un grup escollit lliurement). En el segon cas els altres fan de testimoni de la nostra ferma voluntat de dur a terme el compromís.

La nostra llibertat de comprometre'ns o no comporta necessàriament fer un esforç per aconseguir allò que ens hem proposat, i, com a conseqüència, el dret del receptor a exigir-nos el compliment.

El compromís escolta, en concret, és aquell pel qual el noi/a decideix viure segons els principis del moviment escolta, del qual forma part. Cal recordar que un dels punts definidors de l'escoltisme és l'exigència d'un compromís.

L'acte del compromís no és un objectiu sinó un mitjà: un mitjà que ens ajuda en el procés de la transmissió de valors i forma part de l'objectiu, ser compromès, que es desglossa en:

- que el noi/a es comprometi,
- que el noi/a no manqui al seu compromís.

El nostre objectiu és que el noi/a sigui compromès, no que faci l'acte d'explicitar el compromís.

Educar el compromís és molt important. No és una activitat, que podem decidir fer o no fer; forma part de la metodologia pròpia de l'escoltisme i és un dels punts que ens defineix com un moviment d'abast internacional.

Com ha de ser l'acte del compromís

A.- **Personal i/o col·lectiu i voluntari**, perquè representa la voluntat del noi/a de participar en el seu propi procés educatiu. És per això que ha de ser ell/a o ells/es qui se sentin preparats i manifestin la voluntat de comprometre's davant del grup, de les altres unitats i de l'escoltisme. És conseqüència de tot un procés d'interiorització i d'aprenentatge al si de la unitat.

B.- **Explícit, acceptat i assumit per la unitat (entenem explícit com a manifestació conscient i lliure que el nen/a i noi/a adopta)**. És el procés d'assumpció dels valors i de millora personal del noi/a el que té importància en l'escoltisme, perquè l'escoltisme és, abans que tot, un moviment educatiu. És important prendre el compromís com un acte adquirit de forma personal i voluntària, després d'un treball previ fet durant el curs amb l'equip de caps i la unitat.

La manera com treballarem el compromís dependrà de l'edat en que es troba el nen/a o noi/a. Amb els més petits el treballarem a partir de contes i jocs, i poc a poc, ho farem a partir de xerrades, consells de roca, valoracions... I no és fins a l'etapa de Raiers que podem treballar el concepte de compromís com a valor que adquireix una persona dins

l'escoltisme, i que sovint es fa explícit en un acte simbòlic davant la unitat.

L'acte a través del qual el noi/a explicita el seu compromís davant del grup, ha de tenir un contingut i una raó de ser. Si no se sap ben bé perquè es fa aquest acte o perquè es fa així, cal que se'n parli el més aviat possible.

A més a més, no podem tractar el fet d'explicitar el compromís com un premi ni considerar privilegiats o amb un estatus diferent els nois/es que l'han fet respecte els que no l'hem fet. El compromís no es pot "retirar" o "treure": aquest és un dels errors més greus que es poden cometre i invalida de forma absoluta tot el treball sobre el tema.

C- Relacionat amb el propòsit d'esforçar-se per conèixer-se a si mateix i buscar un sentit a la pròpia vida. Quan parlem d'educar el compromís volem dir que treballem de cara a que el noi/a s'esforci per conèixer-se ell mateix, tingui la voluntat de millorar, busqui un sentit a la seva vida, esculli els seus valors, participi en el seu propi procés educatiu, vulgui ser part integrant de la unitat i assumeixi i es vinculi activament a la pròpia identitat nacional i al servei de la societat.

Per tant, el contingut del compromís ha de fer referència a aquestes idees bàsiques.

D- Adequat a cada etapa. L'educació del compromís es farà en cada etapa d'acord amb la metodologia corresponent, ja que va estretament lligat al procés de maduració de cada noi/a.

Les etapes

Com a moviment educatiu tenim uns objectius a assolir al final del procés educatiu que estan definits al Dossier Verd. El fet de dividir aquest procés en etapes facilita la tasca dels caps i possibilita l'aplicació d'una metodologia més adequada als interessos i necessitats de cada edat. A més, l'infant és més conscient de la seva formació i progrés perquè veu els límits més propers, li costa menys situar-se i pot participar del seu propi procés educatiu.

Amb el treball per etapes els nens/es i els nois/es han de tenir un major protagonisme en els programes de la unitat i, per tant, major autogestió.

Les etapes són culturalment arbitràries, ja que les persones no creixem "a salts" sinó d'una manera continuada. Així doncs, quan definim les etapes per les quals optem en treballar a Escoltes Catalans, ho fem tenint en compte diferents aspectes del creixement integral dels infants i joves (intel·lectuals, socials, afectius i físics). Aquesta divisió en etapes forma part del projecte educatiu de l'Associació.

Etapa educativa

Una etapa educativa és un període de temps en què es busca un progrés personal en base a uns objectius educatius, de manera que els qui estan en l'inici de l'etapa i els qui estan al final presenten una sèrie de diferències.

Les etapes educatives d'Escoltes Catalans són etapes dirigides; és a dir, les unitats tenen un equip d'educadors o un educador/a que es planteja, com a mínim, els objectius educatius del curs i que vetlla per tal que s'assoleixin. Malgrat això, les unitats més grans poden decidir el programa d'activitats amb els seus objectius corresponents.

Cicles de transmissió

Són cicles que es donen al llarg de tota la vida i que es basen en el fet que el gran o més expert ensenya o transmet al petit o menys expert.

La metodologia pròpia de l'escoltisme es caracteritza, entre altres coses, per l'existència de cicles de transmissió dins de cadascuna de les etapes educatives, de manera que els individus que estan acabant el procés (i els educadors/res) poden servir de models i fer de transmissors cap als individus que l'estan iniciant. Cal deixar clar que la transmissió no és unidireccional, és a dir, un nen/a pot ser transmissor d'unes actituds o valors i alhora ser receptor d'altres. Aquests cicles impliquen assumir el que es transmet per part de qui ho rep, interioritzar-ho i responsabilitzar-se'n per transmetre-ho ell mateix.

Edats de les etapes educatives

A Escoltes Catalans el procés educatiu dirigit comença als 6 anys a l'etapa Follets. En aquesta edat és interessant per al nen/a començar a formar part d'un grup més o menys fix amb el qual

ha de treballar. Les etapes educatives duren tres cursos, per això els grups d'edat queden establerts de la següent manera:

- * 6/7, 7/8, 8/9 és l'etapa Follets.
- * 9/10, 10/11, 11/12 és l'etapa Llops.
- * 12/13, 13/14, 14/15 és l'etapa Raiers.
- * 15/16, 16/17, 17/18 és l'etapa Pioners.

El fet que treballem per cursos fa que els nens i les nenes puguin començar el curs amb una edat i acabar amb un any més, segons el dia del seu natalici. És a dir, hi pot haver follets que comencin el curs amb 6 anys i que quan aquest acabi en tinguin 7. De la mateixa manera pot ser que un follet tingui 8 anys a l'inici però que acabi el curs amb 9. És per això que hem definit les edats d'aquesta manera: 6/7, 7/8, 8/9,...

Després del procés educatiu hi ha una darrera etapa de caire formatiu i que dura un curs. Aquesta és l'etapa Clan i comprèn els 18/19 anys. En aquesta etapa els objectius educatius del Dossier Verd ja han estat assolits i el grup disposa d'un curs per poder fer un projecte propi que, en base al que han après al llarg de les altres etapes, puguin portar a terme i els aporti un enriquiment personal i formatiu.

Relació associació-agrupament-unitat

Un factor que condiona la metodologia d'EC és l'estructura i el funcionament de l'Associació. Escoltes Catalans és una associació democràtica, regida pels seus i les seves membres mitjançant l'Assemblea General, que escull els càrrecs electes del Comissariat (Junta Permanent) i en sanciona els programes, memòries, pressupost i estat de comptes .

La participació dels/de les membres a la vida global de l'Associació es canalitza per diverses vies com les reunions de branca, les de vegueries o els Consells Generals.

Els agrupaments estan dirigits pel seu Consell d'Agrupament, compostat pels educadors/es i membres dels seus equips de suport, així com, si s'escau, pels membres del Clan. El Consell d'Agrupament també funciona de manera democràtica i té la màxima autoritat interna en l'àmbit de l'Agrupament: decideix els equips de caps, marca línies generals de funcionament i fa el seguiment de les programacions; escull un/a Cap d'Agrupament que serà, davant els pares, mares i EC, el representant legal i el responsable del bon funcionament de l'Agrupament i de canalitzar les seves necessitats davant l'Associació.

Els/les caps d'unitat són els/les responsables de la preparació i realització del programa de la seva unitat per tal d'assolir els objectius marcats. Amb la participació a les activitats de les branques, on es reuneixen amb altres caps de la mateixa etapa, poden compartir i intercanviar experiències, autoformar-se i rebre formació, planificar intercanvis o trobades amb altres unitats, etc.

Per tal de treballar l'educació en la democràcia amb les unitats, és convenient que l'Agrupament creï una Assemblea d'Agrupament on hi puguin participar tots/es els /les seus/ves membres, és a dir, des del follet més petit fins a la cap més gran. En aquest sentit caldrà aclarir el grau de sobirania de l'Assemblea d'Agrupament (és a dir, sobre quins temes pot decidir) per evitar que es puguin donar situacions com per exemple que contradigui la línia pedagògica marcada pel Consell d'Agrupament o per la pròpia Associació.

En qualsevol cas, és important que els infants i joves tinguin present que formen part de l'agrupament i que tothom té dret a proposar qualsevol iniciativa i ser escoltat. També és important que comencin a participar d'un funcionament democràtic, que respecti majories i minories, i que puguin tractar temes que siguin importants per a ells.

Els marcs social i natural

El marc social

Des de l'escoltisme som conscients que ens envolta una societat en la qual estem implicats i que volem millorar a molts nivells: justícia, llibertats, drets i medi natural. Això ens suposa una participació activa i responsable que treballarem des d'àmbits més petits fins arribar a cercles més amplis (barri o poble, ciutat, país, món).

Hem de conèixer el marc social que ens envolta per tal de poder entendre'l, estimar-lo i sentir-nos part d'ell. És a partir d'aquí que podem implicar-nos i actuar per millorar-lo. Òbviament la millor manera de fer-ho és treballar a partir de temes socials propers als infants i joves que volem educar tot començant a incidir en aquest medi.

És per això que en la metodologia d'Escoltes Catalans és important el coneixement del país i la seva cultura, que s'ha d'anar treballant a poc a poc a cada unitat. També cal que coneguem altres formes de vida, altres països i altres cultures, fet que enriqueirà el nostre servei a la societat i ampliarà els llocs on podem incidir per denunciar injustícies socials, per estar al costat dels menys afavorits en les seves reivindicacions...

El marc natural

L'escoltisme fa moltes de les seves activitats en convivència amb la natura. L'ús de la natura com a camp d'activitats i d'experiències ens ofereix un munt de possibilitats: el treball de la fantasia, l'aventura, un bon desenvolupament físic, saber-se moure en un marc natural amb desimboltura, no dependre de les comoditats del medi urbà...és, doncs, un mitjà idoni per desenvolupar l'autogestió tant del grup com de l'individu.

L'ús d'aquest marc, però, ha de ser un ús racional: s'ha d'aprofitar sense malmetre'l.

Des d'Escoltes Catalans ens proposem, com a punt del Dossier Verd, «estimar la natura» i participar activament en la seva defensa. A aquesta defensa i estimació s'hi ha d'arribar a partir del coneixement de l'espai natural que ens envolta i del contacte directe amb ell. A partir d'aquest contacte cal treballar uns hàbits i uns coneixements que s'ampliaran en cada etapa per anar eixamplant, d'aquesta manera, les possibilitats de fer-ne una protecció i una defensa més activa i efectiva.

El paper del cap

'Cap' és la paraula que utilitzem a l'escoltisme per anomenar els educadors i educadores. Hi ha un equip de caps per a cada unitat, el nombre del qual varia segons les dimensions del grup i de l'etapa educativa.

L'equip de caps, com qualsevol equip d'educadors, ha d'analitzar el grup, plantejar-se quins objectius educatius volen treballar durant el curs i planificar un programa que permeti assolir-los.

L'escoltisme educa en base a la pedagogia de l'acció (vegeu l'apartat "Aprenem fent: la pedagogia de l'acció"), per tant, els i les caps han de facilitar que els infants i joves prenguin part del seu procés educatiu proposant activitats que vulguin fer, proposant temes a parlar, i participant en la seva preparació, tant a nivell d'unitat com a nivell individual. El paper dels caps és crear les situacions adequades perquè aquesta participació sigui possible i recolzar les seves iniciatives a tots nivells (moral, infraestructural, metodològic... a més de donar eines i elements de reflexió perquè el nen/a creixi i desenvolupi plenament les seves capacitats.

Els/les caps no han de tenir una actitud autoritària i distant amb els nens/es sinó que s'han de mostrar com un company més dins la unitat sense perdre el seu rol d'educador. Els jocs, els campaments, les excursions i la resta d'activitats del curs són

unes oportunitats idònies perquè els caps es guanyin la confiança del grup.

Normalment, en les etapes més petites, l'equip de caps assumeix la majoria de les responsabilitats a l'hora de programar i preparar les activitats i, a mesura que es treballa amb etapes més adolescents, es potencia que el noi/a agafi alguna d'aquestes responsabilitats. Sovint en l'última etapa educativa, en lloc d'haver-hi un equip de caps només n'hi ha un o dos, que de vegades s'anomenen coordinadors. El fet de canviar el nom no implica canviar la filosofia del paper de l'educador en aquesta etapa, tan sols fa més palesa l'alta participació de la unitat en l'elaboració del seu programa i en la responsabilitat de dur-lo a terme. Això no exclou els objectius educatius que s'ha de plantejar el coordinador/ra (l'educador) i la manera d'assolir-los.

Els/les caps han de conèixer els objectius i la metodologia escolta i han d'adquirir la formació necessària per poder fer d'educador. A més han de tenir esperit d'innovació i imaginació per tal de plantejar les coses d'una manera molt atractiva per als nens/es: cal poder inventar jocs, fer fantàstiques ambientacions, buscar llocs nous per anar d'excursió... i intentar millorar el seu paper d'educador.

Per poder desenvolupar una bona tasca educativa els caps no s'han de sentir sols. Ha d'haver-hi el recolzament del Consell d'Agrupament i han de comptar amb el recolzament de tots els equips d'Escoltes Catalans.

Per això és important que hi hagi una relació pròxima entre els agrupaments i els equips generals de l'associació.

La unitat

L'organització metodològica bàsica d'un agrupament consisteix en la distribució dels infants en grups, unitats, segons la divisió en etapes reflectida a l'apartat 2.3. Així doncs, un agrupament pot tenir fins a 4 unitats educatives, Follets, Llops, Raiers i Pioners; i una de formativa, el Clan.

La importància d'aquest model educatiu dins l'escoltisme, i dins els mètodes d'Escoltes Catalans, rau sobretot en que considerem que és necessari treballar amb els infants seguint uns valors com ara la participació activa, la solidaritat, la tolerància... El grup ens permet desenvolupar aquests valors; és potser la nostra millor eina per tal de poder-ho fer.

Les persones des de que naixem, vivim integrats en grups (d'amics, d'estudi, de lleure...) dins dels quals es transmeten totes les pautes culturals. Una de les eines que tenim per aprendre és la interacció amb els altres, aprenem a partir de relacionar-nos, i la relació entre iguals per augmentar aquestes capacitats cognoscitives (intel·ligència, llenguatge, memòria...). Si un dels mitjans d'aprenentatge que ens plantejem és el progrés a les etapes mitjançant la transmissió dels valors entre els infants majors i els menors, i parlem d'etapes com a cicles de transmissió, cal que tinguem present d'entrada la gran importància que els grups/unitat tenen per a nosaltres com a element educatiu. No podem entendre el nostre projecte educatiu si no és des d'aquesta perspectiva.

Dins l'escoltisme el grup és una eina bàsica que ens permet treballar la diversitat entre els infants, potenciar la participació, l'aprenentatge de treball en equip, la integració de persones amb diferències, treballar la coeducació, interrelacionar-nos amb els altres per aprendre, assumir responsabilitats, prendre decisions individuals i en grup...

Una altra consideració que hem de fer respecte al treball en grups d'edat, és que sovint afavoreix la participació de tots els infants i joves pel simple fet que treballen amb els seus companys.

Al mateix temps el grup ens permet tenir eines molt vàlides per a l'organització dels infants i per a la solució de conflictes (fets que també ajudaran a assumir els nostres objectius i valors). Posem uns exemples:

Si volem treballar amb els nens/es la capacitat d'autocrítica, la participació, la creació d'activitats grupals, valorar una activitat, etc., tendrem a utilitzar una tècnica grupal molt comuna dins l'escoltisme: l'assemblea -o consell, o reunió- d'unitat. Amb aquest sistema aconseguirem tots els objectius que ens hem plantejat anteriorment i si treballem bé, a més, serà una eina magnífica per solucionar els conflictes entre els nois/es, sigui quina sigui la seva edat, i millorar la seva capacitat de comunicació entre ells, el seu sentiment de pertinença al grup...

Si el que volem és organitzar el treball quotidià dels infants podem utilitzar moltes tècniques. Sens dubte, una de les més arrelades al nostre funcionament dins l'escoltisme és la dels grups fixos, com per exemple les patrulles o sisenes. Es tracta de grups que els caps muntem (o si s'escau ho fan els infants) i que sempre treballaran plegats, o bé podem optar per fer-los treballar plegats en determinats moments o determinades

tasques. Aquest sistema ens permetrà, d'una banda, l'organització del grup, la repartició de responsabilitats i el sentit de pertinença al grup; de l'altre també ens pot resultar una eina bàsica de solució de conflictes (separant infants, creant nosaltres els grups) i una bona eina per treballar l'autonomia dels infants (delegant-los feines complexes o processos: empreses, projectes...), la cooperació i la transmissió de valors entre ells.

Com podem veure la unitat/grup és una eina que té immenses possibilitats dins el nostre projecte educatiu i que històricament ha estat i és un dels puntals del nostre mètode educatiu. De fet, el sistema que utilitzem amb els infants és el mateix que utilitzem normalment dins els nostres equips de caps i els Consells, i així aconseguim fer funcionar tot l'agrupament.

Hem de partir, per tant, d'una idea bàsica i primordial: El grup és el nostre mitjà perquè els infants aprenguin, i l'hem d'utilitzar de manera dinàmica per poder arribar a desenvolupar els nostres objectius educatius.

En els diferents mètodes d'etapa de l'Associació trobarem les diverses estructures i metodologies que ens permetran treballar amb els nostres infants d'una manera més concreta.

Les activitats

Les activitats són el mitjà de què ens servim per aconseguir uns objectius prèviament decidits en una programació. Malgrat tot a vegades fem activitats per assolir objectius no previstos a la programació, però que es poden considerar necessaris en un moment concret. Un joc, per exemple, ens pot servir per eliminar la tensió que es pot produir en una unitat per un motiu qualsevol, etc.

Altres vegades també realitzem activitats espontànies en l'anomenat temps lliure. Sigui com sigui, les activitats sempre van lligades a uns objectius, encara que a sigui "passar-ho bé".

Les activitats són importants perquè:

- * idealment responen a interessos i necessitats dels infants i joves;
- * omplen la major part del procés educatiu;
- * permeten a la persona expressar-se lliurement;
- * com que són situacions de vida, permeten, a través de les revisions, una interiorització per part de l'infant/jove de les conductes esperades.

Els moviments d'educació no formal acostumem a utilitzar un tipus d'activitats que podríem classificar en:

a) **Joc**: el gran joc, la gimcana, els jocs d'interior, etc. entrarien dins d'aquest tipus d'activitat lúdica que utilitzem sobretot amb les unitats dels més petits, però que s'adiu a totes les

edats. El joc es pot utilitzar per aconseguir un aprenentatge o bé sense cap finalitat concreta fora de divertir-se.

b) **Descoberta:** és una activitat important a l'escoltisme; les descobertes de natura, les descobertes socials (barri, poble...) i les sortides en general, són un mitjà per conèixer i comprendre un medi.

c) **Reunió:** la reunió és una activitat que es porta a la pràctica en diversos àmbits, al cau, en una sortida o al campament. Les reunions ens serveixen per valorar, acordar, elaborar projectes conjunts o senzillament intercanviar opinions i/o coneixements sobre un tema (debats i xerrades).

Les reunions són més breus a les unitats petites on costa més mantenir l'atenció dels nens i nenes. En la dinàmica de reunions s'hi pot incloure l'assemblea d'agrupament, que es pot organitzar un cop a l'any i on hi participen tots els seus membres; amb dinàmiques d'aquest tipus es pot potenciar el funcionament democràtic a l'agrupament.

d) **Taller:** amb el taller es treballen unes habilitats i capacitats especials, molt relacionades amb la creativitat i la construcció.

e) **Festa o activitats d'animació:** n'hi ha de molts tipus però totes tenen en comú que prioritzen l'animació i el passar-ho bé: les vetlles de la unitat, la cercavila del barri, l'aniversari de l'Agrupament, etc. Sempre que volem celebrar alguna cosa que és important per al grup, aconseguim fer-ho amb aquest tipus d'activitat que pot ser més o menys oberta (guiada per algú, etc.).

f) **Acció i servei:** potencien la participació i la solidaritat, sentir-se integrat en un territori.

Cal dir que la vivència de l'activitat per part dels infants i joves depèn també del seu contingut o animació.

Ambientació i motivació

El fet de treballar durant el temps lliure dels infants i joves implica la necessitat d'una predisposició o voluntat d'aquests a l'hora de participar a les activitats i projectes de la unitat. En el nostre cas aquesta necessitat encara es fa més palesa perquè treballem a partir de la pedagogia de l'acció (apartat "Aprenem fent: la pedagogia de l'acció") on els infants i joves han de participar en el seu propi procés educatiu.

És per això que per poder dur a terme una activitat o un projecte concret hem de despertar l'interès dels infants i dels joves per voler formar-ne part activa. Per obtenir un bon resultat cal fer-ho a l'inici de l'activitat i durant el seu desenvolupament.

Hi ha un munt de possibilitats en funció de les característiques del grup i de la pròpia activitat, totes elles, però, es poden emmarcar dins dels següents models:

- **L'ambientació:** es tracta d'utilitzar una història, un conte, una situació, un aparell... qualsevol cosa que ens serveixi per crear una situació imaginària en la qual poder emmarcar l'activitat desitjada. La presentació de l'ambientació varia segons les edats del grup: a follets i llops es poden construir ambientacions amb grans decorats, amb disfresses, amb personatges imaginaris, etc.; a mesura que treballem amb edats més grans es tendeix a reduir la part física de l'ambientació, malgrat que no és una eina exclusiva de les unitats petites. Serveix per crear situacions que alhora que estimulen els

nens/es i joves a participar poden servir per treballar determinats objectius.

També podem fer una ambientació que serveixi de fil conductor per englobar un munt d'activitats. En aquest cas podem parlar d'un eix d'animació.

- **La motivació:** entesa com el fet de donar motius per fer quelcom, és a dir, l'individu participa en l'activitat o projecte perquè creu convenient fer-ho. Com l'ambientació, la motivació tampoc és una eina exclusiva d'una etapa sinó que la utilitzem contínuament en totes les etapes. Hi ha un munt d'activitats que sovint es fan mitjançant la motivació, com ara la valoració d'una activitat, endreçar el cau, fer una xerrada sobre un tema per intercanviar idees, anar a una manifestació del barri... Cal dir que l'habilitat del cap per plantejar la motivació al grup és un factor que condiciona molt el seu resultat.

- **Centres d'interès:** com diu el seu nom, prové d'un tema que interessa al grup i es fan un seguit d'activitats al seu voltant. El fet que el tema sigui d'interès per al grup fa que aquest vulgui participar-hi, per tant, és molt important l'elecció del tema. Els centres d'interès es poden aplicar a qualsevol etapa i són idonis per assolir un munt d'objectius relacionats amb el tema en qüestió. La durada del centre d'interès és variable, des de poques activitats a tot un curs.

Hi ha centres d'interès (CI) que es treballen a nivell d'associació. L'Associació durà a terme la recerca i elaboració d'informació, documents, recursos pràctics i assessorament, per donar suport i enriquir les activitats dels agrupaments i ajudar a assolir els objectius marcats referents al CI. El fet que en un mateix curs tots els agrupaments en treballin un de determinat vol potenciar la formació dels caps amb referència al tema i la

realització conjunta d'activitats per part de diferents agrupaments.

A més de despertar l'interès abans i durant l'activitat, un factor que condiciona l'individu a la predisposició o al rebuig a participar en un nou projecte o activitat és què s'obté al final de l'activitat. Si hi ha una gratificació ens predisposa a voler tornar a participar en una activitat o bé a dur un projecte endavant. És preferible que la gratificació no sigui material; es pot viure com una satisfacció personal o bé a partir de la valoració a nivell del grup.

Tradicions

Des dels seus orígens dins l'escoltisme i el guiatge s'han conservat un seguit de tradicions i símbols. Cal dir, però, que la majoria s'han anat adaptant als nous temps i molts han acabat per desaparèixer, de manera diferent segons l'associació escolta i el país on estigui ubicada.

Dins d'Escoltes Catalans hi ha també un seguit de tradicions que es practiquen en molts agrupaments o en els equips de l'associació, tot i que això varia segons si l'agrupament té o no la voluntat de seguir-les. Hem de dir, però, que és bo conèixer-les, ja que pertanyen al moviment escolta i guia mundial. I en la nostra assistència a seminaris, en els nostres intercanvis o en els projectes de cooperació on compartim una tasca amb escoltes de llocs llunyans, és important de reconèixer aquestes tradicions en consideració qui les segueix.

Algunes d'aquestes tradicions són les següents:

- **Encaixada amb la mà esquerra:** el fet de fer-la amb la mà esquerra és perquè és la mà més propera al cor i té el sentit de la veritable amistat.
- **Salutació:** la salutació tradicional és amb dos dits separats per als follets i els llops i amb tres dits junts per a la resta de membres del moviment escolta. Es fa amb la mà dreta aixecada a l'alçada de l'espatlla, el palmell mirant endavant, el dit gros sobre el petit i la resta de dits estirats verticalment (volent recordar els tres punts del compromís).

- **La crida escolta:** és una tonada musical que es xiula i es reproduceix bàsicament fora de les activitats.

- **El vocabulari escolta:** hi ha una sèrie de mots en el nostre vocabulari que utilitzem per tradició, com ara són: cap, branca, promesa, els noms d'algunes unitats, etc.

- **Activitats tradicionals:** D'entre les activitats que fem n'hi ha que caracteritzen el nostre funcionament i metodologia, els campaments, l'acte del compromís, l'excursió de passos, les descobertes...

- **Celebracions:** hi ha dues jornades tradicionals que se celebren arreu del món dins l'àmbit de l'escoltisme i el guiatge. Una és el 22 de febrer, en què es celebra la Diada del Pensament. En aquesta data es convida els membres del moviment a reflexionar sobre la seva tasca. Se celebra el 22 de febrer perquè és l'aniversari del naixement de Robert Baden Powell, fundador de l'escoltisme i el guiatge i cap Escolta Mundial; i el de la seva dona, Olave Saint Claire Soame, cap Guia Mundial). L'altra data és el 23 d'abril, diada de Sant Jordi, en què es festeja la fraternitat entre els escoltes perquè Sant Jordi és el patró de l'escoltisme.

Abillament

Els signes d'abillament personal són, com tots els signes d'identitat escolta, aquelles peces d'ús extern que ens identifiquen d'una forma explícita com a escoltes i guies i ens diferencien d'altres moviments. Cal dir que aquests símbols tenen un sentit més enllà de la identificació visual ja que tenen molta relació amb el mètode escolta.

Les peces d'abillament personal haurien de complir les tres condicions següents:

- a) Han d'ésser útils, còmodes, discretes i sofertes, ja que a més a més són una eina de treball que ens ha de facilitar les activitats a realitzar.
- b) Han d'ésser econòmiques, perquè estiguin a l'abast de tothom i condició preu no esdevingui un factor que limiti la integració dels infants, adolescents i joves al si del nostre moviment.
- c) Han de reforçar el sentit de grup, és a dir, crear lligams de germanor. No seran utilitzats per remarcar aspectes o condicions individuals.

A Escoltes Catalans les peces d'abillament personal d'ús obligatori són el fulard i l'escut de l'Associació. Això vol dir que s'han de dur posades durant les activitats de l'agrupament i de l'Associació, així com en altres activitats i fòrums de l'escoltisme on s'assisteixi com a representant d'EC.

La funció del fulard és la identificació dins del moviment escolta/guia mundial, alhora que reforça el sentiment de pertànyer a un grup molt més proper: l'agrupament (o l'equip). L'escut d'EC es porta cosit al fulard i serveix per concretar a quina associació escolta pertanyem.

Dins d'EC cada agrupament té els seus propis colors que l'identifiquen i que li són exclusius. Els membres dels equips d'EC utilitzen tots el mateix fulard.

Quan es tracta de representar l'Associació a l'estranger o fora de Catalunya, com per exemple per l'assistència a un seminari internacional, camp internacional, Conferència Mundial o Europea dels moviments escolta i guia, és el/la cap de Relacions Exteriors qui proposa a la persona, unitat o grup, quin tipus d'abillament és l'adequat per a cada cas. Moltes vegades la representació és comuna a nivell de Catalunya i, per tant, igual per a tots els que hi assisteixen. En aquest cas és la Federació Catalana d'Escoltisme i Guiatge qui proposa a les associacions un tipus de símbols conjunts per a tots els participants.

És molt important conèixer el significat i la funció de les peces que utilitzem i que els nostres infants, adolescents i joves puguin assimilar allò que volem transmetre amb el seu ús. Hem de tenir molt clar que les peces d'abillament externes les utilitzem per reforçar la unió dins d'un grup o col·lectiu i en cap cas com a distintius de càrrec o de progrés que reforcin la comparació i la competitivitat entre els seus membres. La nostra metodologia no es basa en l'adquisició i exteriorització dels mèrits personals. L'esforç, el progrés personal, el compromís, han de tenir altres estímuls que el de poder lluir, per exemple, un estel.

